

Razprava je pisana pregledno in na preprost način. Vseskozi se opira na predhodne temeljite proučitve narodnostnih problemov. Zelo posrečena je predstavitev narodnostne problematike koroških Slovencev ob uporabi metodologije dveh ved: geografije in zgodovine, pri čemer tvorita oba dela razprave organsko celoto, ki je grajena na enotnem konceptu. Tak način pisanja znanstvenega dela je treba pozdraviti, ker menimo, da je dober primer znanstvene interdisciplinarnosti, ki ne razjasnjuje določene problematike samo s stališča določene stroke, ampak prikazuje problematiko na celovit način.

Posebej moramo opozoriti na problem, ki sicer sodi na področje pravopisa. Gre za pisavo krajevnih imen. Avtorja nista imela težav s pisanjem krajevnim imen na kartogramih, ki prikazujejo narodnostno mešano ozemlje (krajevna imena so pisana dvojezično). Manj srečno roko sta imela pri imenih na prvih dveh kartogramih, ki prikazujeta območja poseljena s slovensko in hrvaško narodnostno manjšino oziroma območje poselitve alpskih Slovanov. Na prvem kartogramu so krajevna imena pisana na štiri različne načine: imena držav so v angleški obliki, Dunaj in Gradec v nemški obliki, deželi Koroška in Gradiščansko v slovenski ter Celovec in Zelezno v dvojezični obliki. Podobno pestrost načina pisanja krajevnih imen srečamo tudi na drugem kartogramu.

Zeleti je, da bi bila razprava v slovenščini dostopna tudi širokemu krogu slovenskih bralcev ter da bi do podobnih del prišlo pogosteje.

Marijan Klemenčič

G. Valussi: Minoranze a confronto. Pubblicazioni dell'Istituto di geografia della Facolta' di lingue e letterature straniere, 3, Udine 1978, 67 str.

Nemogoče je v nekaj stavkih predstaviti širino problematike, ki jo podaja drobna knjižica G. Valussija, enega najbolj znanih italijanskih geografov, direktorja inštituta za geografijo v Vidmu ter dobrega znanca in sodelavca slovenskih geografov. Avtor skuša s predstavitvijo nekaterih že objavljenih razprav aktualizirati svoja najvažnejša mnenja in poglede o italijanski in slovenski narodnostni manjšini ob jugoslovansko-italijanski meji ter izpostaviti nekatere probleme. Potreba po takem dejanju se je pokazala s sprejetjem osimskim sporazumom, ki pomenijo ovrednotenje dosedanjih prizadevanj obeh strani za boljše sožitje med obema državama.

V uvodnem poglavju je predstavljen razvoj geografskih proučevanj obmejnega italijansko-jugoslovanskega območja in narodnostnih manjšin, ki tu živita. Začetek proučevanj sega v sredo šestdesetih let z diplomskimi nalogami na tržaški univerzi, poročilom na kongresu italijanskih geografov v Rimu, posebno širino pa dobi s sodelovanjem z geografi iz SR Slovenije. Stirim srečanjem slovenskih in italijanskih geografov je posvečena precejšnja pozornost. Zadnji del uvodnega poglavja omenja številna srečanja na Tržaškem in Goriškem posvečena narodnostni problematiki, katere je večinoma organiziral Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu (Slori).

V prvem poglavju, ki je ponatisnjeno poročilo z mednarodne predkonference o manjšinah v Nabrežini leta 1973, so postavljena nekatera izhodišča za proučevanje slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Drugi članek je referat, ki ga je kot soavtor skupaj z Vladimирjem Klemenčičem podal na mednarodni konferenci o manjšinah v Trstu leta 1974. Prikazuje odprto mejo med Italijo in Jugoslavijo ter njen pomen za obe manjšini.

V preostalih člankih, ki govorita o italijanski šoli v Istri in o bodočnosti italijanske etnične skupnosti v SR Hrvatski, objavljenih v reviji »Trieste« leta 1975 in 1976, avtor obravnava italijansko narodnostno skupnost predvsem s stališča gibanja števila učencev v teh šolah.

V zaključnem poglavju je predstavljen položaj italijanske manjšine po podpisu osimskih sporazumov, pri čemer avtor omenja vrsto stvari, ki vplivajo na (neugoden) razvoj italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji (npr. prostorska razpršenost, psihološke razmere, načine finansiranja kulturne dejavnosti). Vedno znova se avtor vrača na problem upadanja vpisa v ita-

lijanske osnovne šole. Čeprav priznava, da bi bilo potrebno za razjasnitev takega stanja proučiti širše družbeno-gospodarske razmere, vendarle večkrat prehitro izvaja sklepe. To ni toliko kritika kot opozorilo, kako težavno je proučevanje manjšinskih problemov, ko problematika lahko zanese vsakega raziskovalca, da nehotе vnese v svoje delo merico subjektivnosti. Če torej avtorjeve izjave gledamo skozi izrek: »razumeti, pomeni oprostiti«, potem bomo avtorju morali oprostiti kar precej trditev, predvsem o položaju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Hkrati pa nam bo to dober nauk, kakšne moralne kvalitete zahtevajo take vrste raziskave. Da bi bilo kar najmanj podobnih spodrseljavev je potrebno vložiti še večje napore v razjasnjevanje socialnega, gospodarskega in kulturnega položaja pripadnikov narodnostnih manjšin na obeh straneh meje ter stalno primerjati rezultate.

Marijan Klemenčič

Troje del o sociologiji jugoslovanskega podeželja

Vlado Puljiz: Eksodus poljoprivrednika. Biblioteka Sociologije sela. Izdal Centar za sociologiju sela, grada in prostora Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb, 1977, str. 176.

Med sociološkimi publikacijami, ki se dotikajo aktualnih problemov podeželja, je tudi knjiga mladega in prodornega hrvaškega ruralnega sociologa dr. Vlada Puljiza. Delo, ki je nekoliko skrajšana in preurejena doktorska disertacija, zelo podrobno razčlenjuje oblike in posledice razslojevanja (deagrarizacije) podeželskega (kmetijskega) prebivalstva, to je odtrganje ljudi od zemlje in njihove tradicionalne navezanosti na zemljiško posest. Vsekakor so to pojavi v nekaterimi izredno aktualnimi dogajanji, ki jih vključuje povsem upravičeno tudi geografija v sklop svojih proučevanj.

Celotno vsebino knjige je razdelil pisec v tri zaokrožene dele. V prvem delu knjige, ki ima štiri temeljna poglavja, sta prikazana razvoj družbene delitve dela in socialna diferenciacija kmetijskega prebivalstva, kakršna sta se pojavljala v Evropi in še posebej pri nas v predindustrijski dobi. Osvetljene so posamezne sestavine tradicionalnega podeželja ter njegova socialna in gospodarska struktura (npr. rodbinska zadruga, avtarkija). Drugo poglavje prikazuje in osvetljuje činitelje socialne in gospodarske deagrarizacije avtarkičnega podeželja. Med dejavnike, ki razkrajajo stare vasi in spreminjajo vaško življenje, prišteva avtor agrarno revolucijo (od 17. do 19. stol.) in osamosvojitve posameznih hišnih dejavnosti, ki so sodile v sklop avtarkičnega gospodarstva (domača obrt za lastne potrebe ali za trg). Pomembno vlogo pri razkroju stare agrarne strukture je imelo čedalje močnejše uveljavljanje tržno-denarnega gospodarstva, ko so se spremenile naturalne dajatve v denarne, vplivi trgovine na delitev dela, širjenje obrti, razvoj rudarstva, manufacture ter prometa, in navsezadnje še prodor in uveljavitev učinkov industrijske in prometne revolucije. Vzporedno s temi gospodarskimi spremembami so doživljala mesta ponovni razmah in gospodarski razcvet.

Razvoj kmetijskega gospodarstva je prikazan v tretjem poglavju prvega dela knjige. Z razvojnega vidika sta osvetljena nastanek kmečkih gospodarstev in spreminjanje števila kmetij s posebnim poudarkom na stanju v 19. in v začetku 20. stoletja. Na osnovi različnih podatkov avtor osvetljuje sočasno gospodarsko moč kmetij in stopnjo gospodarne zaposlenosti ljudi po domačijah. Prikazani so prenekateri vzroki zadolževanja kmečkih domačij.

Najzgodnejša akumulacija kapitala in razvoj industrije sta prinašala začetne pojave razslojevanja na podeželje in odtujevanje kmetijskega prebivalstva od njegove lastne zemlje. Vzroki za to so predvsem v prodoru kapitalizma na podeželje, kjer je čedalje hitreje rasel sloj revnega vaškega prebivalstva. V tem procesu zgodnjega razslojevanja našega podeželja odkrivamo nastanek dninarjev in začetne pojave in oblike sezonskih selitev kmečkih ljudi.